

Рогова П.І., директор ДНПБ України
ім. В.О. Сухомлинського, канд. іст. наук
Хемчян І.І., зав. відділу ДНПБ України
ім. В.О. Сухомлинського
Здановська В.П., н. с. ДНПБ України
ім. В.О. Сухомлинського

Стан та перспективи розвитку системи науково-інформаційного забезпечення освітянської галузі України

У Києві 7-9 листопада 2007 р. відбулася Всеукраїнська науково-практична конференція „**Стан та перспективи розвитку системи науково-інформаційного забезпечення освітянської галузі України**”, яку відповідно до річного плану роботи Академії педагогічних наук України (АПН України) на 2007 р. та за сприяння Міністерства освіти і науки України (МОН України) організувала і провела Державна науково-педагогічна бібліотека України імені В.О. Сухомлинського (ДНПБ України ім. В.О. Сухомлинського).

Головною метою науково-практичної конференції було визначення стану та перспектив розвитку системи науково-інформаційного забезпечення педагогічної науки, освіти і практики в Україні, що складається з бібліографічних, реферативних та оглядово-аналітичних документів, оприлюднення результатів НДР "Науково-інформаційне забезпечення освітянської галузі України", яка здійснювалася впродовж 2003 – 2007 рр. колективом Державної науково-педагогічної бібліотеки України імені В.О. Сухомлинського (наук. керівник – Лутовинова В.І., канд. іст. наук, професор ДАКККіМ, Добко Т.В., канд. іст. наук, с. н. с. НБУВ).

У науково-практичній конференції взяли участь 388 осіб, серед яких: представники МОН України та АПН України, Національної бібліотеки України імені В.І. Вернадського, Національної парламентської бібліотеки України, Національної наукової медичної бібліотеки України, Національної бібліотеки України для дітей, Державної сільськогосподарської бібліотеки України, Державної науково-педагогічної бібліотеки імені К.Д. Ушинського Російської академії освіти, Львівської обласної науково-педагогічної бібліотеки, Миколаївської науково-педагогічної бібліотеки, Науково-технічної бібліотеки ім. Г.І. Денисенка Національного університету „КПІ”, Наукової бібліотеки Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова, директори наукових бібліотек ВНЗ педагогічного та інженерно-педагогічного профілю III-IV р.а., завідувачі бібліотек установ АПН України та обласних (міських) інститутів післядипломної педагогічної освіти, бібліотекарі професійно-технічних й загальноосвітніх навчальних закладів держави, методисти з бібліотечних фондів.

Учасники конференції ознайомилися з науковим і практичним доробком ДНПБ України ім. В.О. Сухомлинського – всеукраїнського науково-дослідного та науково-інформаційного центру бібліотек освітянської галузі України щодо розвитку та оптимізації системи науково-інформаційного забезпечення розвитку педагогічної науки, освіти і практики, створення національного галузевого сегменту інформаційних ресурсів з психолого-педагогічних питань в традиційній та електронній формах, формування системи бібліографічних, реферативних і оглядово-аналітичних документів з актуальних психолого-педагогічних питань для освітянської галузі України та діяльністю вітчизняних та зарубіжних освітянських бібліотек щодо

інноваційних процесів у науково-інформаційному забезпеченні науковців і практиків освітянської галузі. На науково-практичній конференції було виголошено 56 доповідей.

Урочисте відкриття науково-практичної конференції відбулося 8 листопада 2007 р. у конференц-залі Інституту педагогіки АПН України.

Від Президії АПН України учасників конференції привітала **О.Я. Савченко** – віцепрезидент АПН України, д-р пед. наук, академік, голова Бібліотечно-інформаційної ради при Президії АПН України, яка підкреслила, що даний захід присвячений 15-річчю АПН України і наголосила на провідній ролі освітянських бібліотек щодо інформаційного забезпечення реформування і модернізації національної освіти, особливо підкресливши вагомий внесок у цьому процесі колективу ДНПБ України ім. В.О. Сухомлинського під керівництвом її директора – П. І. Рогової.

Від міністра освіти і науки С. М. Ніколаєнка та МОН України учасників конференції привітав **К. М. Левківський** – заст. директора Інститут інноваційних технологій МОН України, академік Академії інженерних наук України, канд. іст. наук, професор. Він зазначив, що важливим інформаційним ресурсом національної освіти були і залишаються бібліотеки, які покликані сприяти створенню оптимальних умов для реалізації її освітніх і виховних завдань. Саме тому дуже важливою нині є підтримка освітянських бібліотек з боку органів управління освіти. Доповідач повідомив присутнім про внесок МОН України у забезпеченні бібліотек ВНЗ підручниками, навчальними посібниками та іншою літературою, а також про те, що найближчим часом МОН України передбачає внести зміни до Закону України “Про освіту”, що сприятиме розв’язанню окремих соціальних проблем бібліотечних фахівців освітянської галузі нашої держави.

Від Відділення теорії та історії педагогіки АПН України, до якого входить ДНПБ України ім. В.О. Сухомлинського, виступив **Г. П. Пустовіт** – вчений секретар даного відділення, д-р пед. наук, професор, який у своїй доповіді наголосив на важливій ролі позашкільної освіти і виховання в удосконаленні сучасного соціокультурного простору, підкресливши на необхідності реформування системи інформаційного забезпечення позашкільних навчальних закладів і провідній ролі у цьому освітянських бібліотек держави.

Роботу науково-практичної конференції розпочала **П. І. Рогова** – директор ДНПБ України ім. В.О. Сухомлинського, яка у своїй вступній доповіді зазначила, що значну роль у реформуванні та модернізації освіти в Україні відіграють наукові дослідження. З огляду на це для ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського – структурної складової АПН України здійснення фундаментальних й прикладних наукових проектів з питань галузевого бібліотекознавства, бібліографознавства, книгознавства й інформаційної діяльності є однією з головних її функцій, що сприяє розвитку бібліотечної справи освітянської галузі та інноваційному поступу бібліотек у реалізації їхньої головної мети і завдань щодо інформаційного забезпечення розвитку педагогічної науки, освіти і практики. Директор зазначила, що впродовж перших 8 років своєї діяльності колектив ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського досліджував три наукових проекти: „**Становлення, створення і розвиток мережі освітянських бібліотек України (X–XX ст.)**” (наук. керівник – канд. іст. наук, директор ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського П. І. Рогова), (2001–2005 рр.), „**Науково-**

інформаційне забезпечення освітянської галузі України” (наук. керівник – В. І. Лутовинова, канд. іст. наук, професор, за участю Т. В. Добко, канд. іст. наук, зав. відділу НБУВ) (2003–2007 рр.), **„Теоретичні засади формування всеукраїнського єдиного інформаційного ресурсу з питань психолого-педагогічної науки і освіти на базі Державної науково-педагогічної бібліотеки України імені В. О. Сухомлинського”** (наук. кер. – П. І. Рогова, канд. іст. наук., директор ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського) (2006 – 2010 рр.). Вона наголосила, що найголовнішим досягненням першої НДР є, зокрема, створення мережі освітянських бібліотек МОН України та АПН України та розбудова ДНПБ України ім. В.О.Сухомлинського як всеукраїнського галузевого інформаційного центру. На цьогорічній Всеукраїнській науково-практичній конференції оприлюднюються результати другої НДР **„Науково-інформаційне забезпечення освітянської галузі України”** (наук. керівники – В. І. Лутовинова, канд. іст. наук, професор, Т.В. Добко, канд. іст. наук, зав. відділу НБУВ) (2003–2007 рр.), у межах якої колектив ДНПБ України ім. В.О.Сухомлинського вперше у бібліотечній галузі держави розробив наукові, науково-методичні та організаційні засади цілеспрямованої системи науково-інформаційного забезпечення сучасної педагогічної науки, освіти і практики, втілюючи впродовж 5-річчя цю систему у практику роботи бібліотек системи МОН України та АПН України, що є вагомим науковим і практичним здобутком колективу головної освітянської бібліотеки.

Узагальнені результати проведеної НДР були висвітлені у спільній доповіді Т.В. Добко – канд. іст. наук, с. н. с. Національної бібліотеки України імені В.І. Вернадського, Лутовинової В.І., професора Державної академії керівних кадрів культури і мистецтв, Рогової П.І., директора ДНПБ України ім. В.О. Сухомлинського, канд. іст. наук **“Роль Державної науково-педагогічної бібліотеки України імені В.О. Сухомлинського у формуванні та розвитку системи інформаційних ресурсів для забезпечення педагогічної науки, освіти і практики”**. Доповідач зазначила, що мету та завдання даного дослідження виконано, зокрема, розроблені науково-теоретичні, науково-методичні та організаційні засади системи науково-інформаційного забезпечення інформаційних потреб спеціалістів галузі та працівників освітянських бібліотек відповідно до основних положень **„Національної програми інформатизації України”**. Розроблено модель галузевої системи вторинно-документальних ресурсів, яка складається з бібліографічних, реферативних та оглядово-аналітичних документів щодо забезпечення фахових інформаційних потреб користувачів бібліотек освітянської галузі, суттєво розширена її жанрово-типологічна складова. Добко Т.В. окреслила широкий спектр бібліографічної діяльності, яку виконували науковці Бібліотеки у межах НДР. Впродовж п’ятиріччя колективом ДНПБ України ім. В.О. Сухомлинського поглиблено готувались різноматичні бібліографічні покажчики з актуальних психолого-педагогічних питань, яких було видано усього 48, з них вийшло: 4 науково-допоміжних бібліографічних покажчиків, завершується робота над п’ятим, при підготовці якого науковці активно використовують можливості АІБС **“ІРБІС”**, 8 рекомендаційних ретроспективних покажчиків, 36 біобібліографічних покажчиків, що вийшли у трьох серіях (**“Видатні педагоги світу”**, **„Академіки АПН України”** й **“Ювіляри АПН України”**). Щорічно з 2002 р. виходить **„Календар знаменних і пам’ятних дат в галузі освіти і педагогічної науки”**, започаткований ДНПБ України ім. В.О. Сухомлинського, поточні бібліографічні покажчики **„Нові надходження до ДНПБ**

України ім. В. О. Сухомлинського” та інша продукція. Зазначені посібники систематично надходять до фондів національних, державних бібліотек та книгозбірень освітянської мережі, а також оприлюднювалися на сторінках фахових видань «Освіта України», «Сільська школа», «Шкільна бібліотека плюс», «Шкільний світ», на Web-сайті ДНПБ України ім. В.О. Сухомлинського (www.library.edu-ua.net).

Доповідач підкреслила, що вперше в освітянській галузі України, а саме у ДНПБ України ім. В.О. Сухомлинського розпочато створення сегменту галузевого представлення наукової літератури з психолого-педагогічних питань в загальнодержавній реферативній базі даних „Україніка наукова” та її паперовому варіанті – українському реферативному журналі (УРЖ) „Джерело”. Перший блок рефератів надруковано в УРЖ „Джерело”, серія № 3 „Соціальні та гуманітарні науки. Мистецтво” у № 3/2007 й представлено у загальнодержавній реферативній базі даних «Україніка наукова», надалі друк рефератів продовжуватиметься у цих виданнях. Галузева реферативна інформація також є доступною на Web-сайті ДНПБ України ім. В.О. Сухомлинського у однойменній рубриці. У межах даної НДР до структури Бібліотеки введено Відділ науково-аналітичної обробки і поширення інформації в сфері освіти. Фахівці ДНПБ України ім. В.О. Сухомлинського впродовж 2006 – 2007 рр. підготували прогнозно-аналітичну інформацію, яка відображає актуальні питання розвитку освіти в Україні та світі.

У подальших НДР, зазначила доповідач, колективом ДНПБ України ім. В.О. Сухомлинського та науковими бібліотеками освітянської галузі держави буде розширюватися і поглиблюватися спектр системи науково-інформаційної діяльності.

Науково-теоретичні засади та практику створення системи бібліографічних видань у ДНПБ України ім. В.О. Сухомлинського висвітлила у своїй доповіді **Л.О. Пономаренко** – зав. відділу ДНПБ України ім. В.О. Сухомлинського. Вона підкреслила, ця система в цілому сформувалася і значною мірою задовольняє потреби фахівців усіх ланок освітянської мережі. У перспективі передбачається участь ДНПБ України ім. В.О. Сухомлинського у створенні галузевого сегменту національної бібліографії та поступовий перехід від бібліографічних показників у традиційному вигляді до створення проблемно-орієнтованих баз даних.

Проблемам формування системи реферативного забезпечення з актуальних психолого-педагогічних питань був присвячений виступ **І. Й. Коваленко** – зав. відділу ДНПБ України ім. В.О. Сухомлинського. Вона повідомила присутніх, що з 2006 р. ДНПБ України ім. В.О. Сухомлинського подає реферати статей з п’ятнадцяти наукових часописів психолого-педагогічної тематики до бази даних “Україніка наукова” та її друкованого варіанту УРЖ “Джерело”, серія 3 “Соціальні та гуманітарні науки. Мовознавство”. З 2008 р. ДНПБ України ім. В.О. Сухомлинського планує розшири галузевий спектр реферативної інформації, шляхом включення рефератів публікацій з іноземних галузевих періодичних видань, залучення до співпраці спеціальних науково-педагогічних бібліотек та бібліотек педагогічних університетів щодо подання ними рефератів публікацій із періодичних видань та збірників наукових праць даних університетів.

Актуальність підготовки інформаційно-аналітичних документів висвітлила у своєму виступі **О. І. Виговська** – зав. відділу науково-аналітичної обробки і поширення інформації в

сфері освіти ДНПБ України ім. В.О. Сухомлинського, яка підкреслила, що дані документи конче необхідні на сучасному етапі розвитку освіти в Україні і є найскладнішими в системі інформаційних видань для всіх інформаційних служб. Тому перед ДНПБ України ім. В.О. Сухомлинського стоїть завдання у подальших НДР не тільки поглиблювати цей напрям, а й забезпечити його кадрами, видавничою базою тощо.

Питанням оптимізації бібліотечно-інформаційного обслуговування користувачів, впровадженню інформаційно-комп'ютерних технологій у цей процес, розширенню асортименту послуг сучасних вітчизняних і зарубіжних бібліотек була присвячена доповідь **Сизова Б.Н.**, директора Державної наукової педагогічної бібліотеки імені К. Д. Ушинського Російської академії освіти, канд. пед. наук і **Маркарової Т. С.**, заст. директора Державної наукової педагогічної бібліотеки ім. К. Д. Ушинського Російської академії освіти, канд. філол. наук (“Бібліотеки і освіта: забезпечення доступу громадян до сучасних знань”), яку виголосила **Є. М. Зуєва** – зав. відділу Державної наукової педагогічної бібліотеки імені К.Д. Ушинського Російської академії освіти. Зокрема, мова йшла про інтеграцію електронних інформаційно-освітніх ресурсів на базі ДНПБ імені К. Д. Ушинського Російської академії освіти. У доповіді відмічалось, що достатньо об'ємним і інформативним національним електронним освітнім ресурсом є сайт Бібліотеки, який містить електронний каталог, повнотекстові БД авторефератів з педагогіки, анотований каталог “Освітні ресурси Інтернет”, електронний журнал “Освіта: досліджено у світі”, російсько-англійський тезаурус з педагогіки ГПНТБ імені К.Д. Ушинського, БД “Праці РАО”, БД “Нові надходження”. Цей електронний освітній ресурс дозволяє здійснювати цільову інформаційну підтримку науково-освітньої діяльності та задовольняти інформаційні потреби фахівців різних галузей науки і освіти.

Проблемам використання інформаційних ресурсів у інших державних бібліотеках та наданню оперативного доступу до них були присвячені виступи **В. В. Дерлеменка** – заст. директора Державної наукової сільськогосподарської бібліотеки Української академії аграрних наук, д-р пед. наук, **Т. І. Роскіної** – директора Миколаївської науково-педагогічної бібліотеки, **Л. Г. Петрової** – зав. кафедри Київського національного університету культури і мистецтв, **Н. А. Горбенко** – н. с. ДНПБ України ім. В.О. Сухомлинського, **О. А. Шульги** – директора бібліотеки Кіровоградського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка та ін.

Видавнича діяльність провідних бібліотек нашої держави як невід'ємна складова їхньої науково-інформаційної роботи була висвітлена у виступах **Л. І. Бейліса** – зав. відділу Національної парламентської бібліотеки України, канд. іст. наук (“Фахові інформаційні бюлетені як різновид власного інформаційного продукту бібліотек”) і **В. П. Здановської** – н. с. ДНПБ України ім. В.О. Сухомлинського, яка зазначалося, що видавнича діяльність ДНПБ України ім. В.О. Сухомлинського спрямована на відображення роботи Бібліотеки як науково-дослідного, науково-інформаційного, науково-методичного та координаційного центру освітянських бібліотек і має на меті доведення до користувачів результатів наукових досліджень, надання освітянам відомостей про свої бібліотечні фонди; посилення інформаційного потенціалу освітянських бібліотек; забезпечення координації та взаємозв'язку освітянських бібліотек. Здановська В.П., проаналізувавши видавничий доробок ДНПБ України ім. В.О. Сухомлинського, зауважила, що за

вісім років її діяльності, фахівцями підготовлено та надруковано 65 назв видань загальним тиражем більш ніж 19 300 прим., що є досить вагомим здобутком, адже Бібліотека не має власної поліграфічної бази. З огляду на це, ДНПБ України ім. В.О. Сухомлинського завдяки підтримці президента АПН України Кременя В.Г. налагодила тісну співпрацю з педагогічними університетами, які мають у своїй структурі видавництва і надають допомогу у виданні підготовлених нею посібників. Це: Національний педагогічний університет ім. М. П. Драгоманова, Переяслав-Хмельницький педагогічний університет імені Григорія Сковороди, Тернопільський національний педагогічний університет ім. Володимира Гнатюка, Маріупольський державний гуманітарний університет, Київський національний економічний університет та ін. Копітка праця науковців Бібліотеки з підготовки, популяризації і розповсюдження інформаційних матеріалів серед бібліотек освітянської мережі сприяють реалізації одного з головних завдань ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського – створення умов загальнодоступності інформації з психолого-педагогічних питань в усіх регіонах нашої держави.

Даному процесу сприятиме налагодження координації не лише у видавничій, а й у науково-інформаційній та науково-методичній діяльності бібліотек освітянської галузі. Про це йшла мова у виступі І. І. Хемчян – зав. відділу ДНПБ України ім. В.О. Сухомлинського, яка зауважила, що налагодження координації між бібліотеками освітянської мережі забезпечить її функціонування як єдиної системи завдяки: єдиному науково-методичному керівництву, єдиній нормативно-правовій та інструктивній базі, координація і кооперація бібліотечно-бібліографічного обслуговування користувачів галузі, підготовці зведеного координаційного плану науково-методичної, науково-дослідної та інформаційно-видавничої діяльності, застосування єдиних підходів до створення й використання інформаційного ресурсу освітянських бібліотек в електронній формі та його входження до вітчизняного інформаційного простору.

Організація координації та взаємодії між бібліотеками освітянської мережі здійснюється ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського, Бібліотечно-інформаційною Радою при президії АПН України, яку очолює О. Я. Савченко, віце-президент АПН України, д-р пед. наук, професор та Науково-методичною радою з питань удосконалення діяльності мережі освітянських бібліотек України, яку очолює П.І. Рогова – директор ДНПБ України ім. В.О. Сухомлинського, канд. іст. наук. На щорічних засіданнях обговорюються стратегічні напрями діяльності освітянських бібліотек, приймаються рішення щодо вирішення проблемних питань їхнього розвитку тощо.

Для здійснення координації між бібліотеками освітянської галузі у даній НДР науковцями ДНПБ України ім. В.О. Сухомлинського розроблено “Зведений план інформаційно-видавничої діяльності та основних заходів з підвищення кваліфікації бібліотечних працівників освітянської галузі”, метою якого є уникнення дублювання в цій роботі, узагальнення та розповсюдження серед бібліотек освітянської мережі інформації про заходи, спрямовані на створення повноцінних документально-інформаційних ресурсів з психолого-педагогічних питань та заходи з підвищення професійного рівня бібліотечних працівників освітянської галузі України. Учасниками Зведеного плану є: ДНПБ України ім. В.О. Сухомлинського, Львівська та Миколаївська науково-педагогічні бібліотеки, наукові бібліотеки ВНЗ III–IV р. а. педагогічного та інженерно-педагогічного профілю, бібліотеки обласних ІППО, ЦППО АПН України, установ АПН України. З метою оприлюднення

Зведений план надсилається до даних книгозбірень, а також розміщений на веб-сайті Бібліотеки, де фахівці освітянських книгозбірень можуть з ним ознайомитися.

Важливу роль у оптимізації координації освітянських бібліотек відіграють інформаційно-комп'ютерні технології, адже завдяки їх використанню можна вирішувати проблемні питання у найкоротший термін і з мінімальними витратами, зокрема забезпечити доступ до галузевої інформації в традиційному та електронному вигляді, сприяти розвитку нових послуг і продуктів для задоволення потреб освітян в інформації і знаннях.

Питанням формування та використання електронних ресурсів було присвячено чимало виступів на конференції. Зокрема, **Н. В. Вараксіна** – зав. відділу ДНПБ України ім. В.О.Сухомлинського, зазначила, що з метою реалізації завдань, поставлених перед Бібліотекою як головним науково-дослідним, науково-інформаційним, науково-методичним та ресурсним центром освітянської галузі держави, з 2003 р. користувачам надається доступ до мережі Інтернет, створено веб-сайт, у 2006 р. відкрито Медіацентр, придбана автоматизована бібліотечно-інформаційна система “ІРБІС”, створено електронний каталог Бібліотеки, яким вже користуються освітяни, виконуються віртуальні довідки, здійснюється оцифровування раритетних документів, що становлять національне надбання України, формуються БД авторефератів та дисертацій з психолого-педагогічних питань, БД праць видатних педагогів України і світу, повнотекстова БД праць В.О. Сухомлинського. Наприкінці 2007 р. користувачам буде наданий доступ до галузевої реферативної БД. Великою подією для Бібліотеки стало відкриття на базі її Медіацентру за сприяння Британської Ради Ресурсного інформаційно-освітнього ресурсного центру, в якому надається доступ до 8,5 тис., книг та повнотекстових статей британських та міжнародних журналів і газет. Також центр пропонує електронні програми для вивчення англійської мови. Підсумовуючи здобутки Бібліотеки у формуванні власних електронних ресурсів, доповідач наголосила, що вся ця діяльність ДНПБ України ім. В.О. Сухомлинського сприяє підвищенню якості інформаційного забезпечення національної освіти.

Однією з важливих складових інформаційної діяльності освітянських бібліотек України є створення веб-сайтів, які забезпечують якісно нові можливості реалізації завдань бібліотек щодо надання користувачам широкого доступу до інформаційного ресурсу та представленні бібліотеки у єдиному світовому інформаційному просторі. Саме про це йшло мова у виступі **Л. В. Савенкової** – директора Наукової бібліотеки Національного педагогічного університету ім. М. П. Драгоманова, канд. пед. наук., яка проаналізувавши сайти бібліотек освітянської мережі і, зокрема, педагогічних університетів III-IV р. а., повідомила, що діяльність бібліотек не відображена на сайтах більшості з цих університетів. Лише 10 з 28 бібліотек цих навчальних закладів переставлені у мережі Інтернет на сторінках веб-сайтів університетів і не є досконалими. З огляду на це, на думку доповідача, необхідно провести наукову та науково-методичну роботу та підготувати відповідні рекомендації, спрямовані на розвиток й удосконалення сайтів бібліотек педагогічних університетів.

З досвідом використання інформаційно-комп'ютерних технологій в роботі сучасної бібліотеки ознайомив присутніх **І. Г. Торлін** – заст. директора Національної бібліотеки України для дітей (НБУД). Зокрема, він висвітлив питання щодо створення на сайті НБУД віртуальної

довідки, яка сьогодні розглядається як один з найперспективніших напрямів інформаційно-бібліографічного обслуговування віддалених користувачів.

Про створення першої в Україні регіональної системи інформаційно-ресурсної підтримки освітянських бібліотек шляхом застосування програмних продуктів АБІС “Славутич” повідомив **С. В. Сорока** – фахівець Центру інформаційних технологій “Максофт” м. Черкаси, підкресливши, що програма передбачає формування електронних каталогів шляхом запозичення каталожних записів з Інтернет, підтримку систем міжбібліотечного абонементу і електронної доставки документів та доступ користувачів освітянських бібліотек до баз даних провідних вітчизняних та зарубіжних бібліотек.

Увагу учасників конференції привернув виступ **Л. Й. Костенка** – керівника Центру комп’ютерних технологій національної бібліотеки України ім. В.І. Вернадського, який представив цікавий проект мережевої бібліотеки “Наукова спадщина України” і запропонував ДНПБ України ім. В.О.Сухомлинського й іншим освітянським бібліотекам взяти у ньому участь.

Окремий блок питань на пленарному засіданні конференції був присвячений питанням функціонування шкільних бібліотек, їх місці і ролі у соціокультурному і освітньому просторі держави. Так, про проблеми функціонування шкільних бібліотек у сільській місцевості розповіла **Н.В. Атахаджасва** – методист з бібліотечних фондів Полтавського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти, наголосивши, що їх вирішення можливе лише за умови підтримки органів управління освітою та консолідації зусиль освітянських бібліотек і громадських організацій. Цю ідею підтримала у своєму виступі **Л. А. Колосай** – методист з бібліотечних фондів методичного центру міського відділу освіти м. Славутича і поінформувала учасників про створення Асоціації шкільних бібліотек м. Славутича, її основні завдання і напрями роботи.

У рамках науково-практичної конференції працювали дві секції: **“Роль і місце наукових бібліотек в системі науково-інформаційного забезпечення педагогічної науки і практики”** та **“Стратегія розвитку бібліотек загальноосвітніх та професійно-технічних навчальних закладів”**.

Секція 1 **“Роль і місце наукових бібліотек в системі науково-інформаційного забезпечення педагогічної науки і практики”** була вперше організована для директорів бібліотек вищих навчальних закладів (ВНЗ) III-IV р. а. педагогічного та інженерно педагогічного профілю, зав. бібліотеками наукових установ АПН України й обласних інститутів післядипломної педагогічної освіти.

Роботу секції відкрила її науковий керівник – **П.І. Рогова** – директор ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського, канд. іст. наук., висвітливши у своєму виступі складний історичний розвиток педагогічних бібліотек держави і, зокрема, бібліотек ВНЗ, підкреслила, що дані книгозбірні за радянських часів, з одного боку, в силу об’єктивних причин були ідеологічними установами і не могли розвивати свою інформаційну діяльність з актуальних психолого-педагогічних питань на належному рівні. В той же час треба відзначити, що дані бібліотеки завжди відігравали значну роль у інформаційному забезпеченні розвитку вищої освіти. Тому сьогодні, в умовах розвитку істинної педагогіки, особливо важливо актуалізувати напрями їхньої інформаційної діяльності і

наповнити їх новим сучасним змістом. Зокрема, як підкреслила директор, це може відбуватися шляхом створення у бібліотеках поглибленої бібліографічної продукції та реферативної інформації з регіональних наукових видань психолого-педагогічної тематики, яка у подальшому надходитиме до загальнодержавної реферативної бази даних "Україніка наукова" та в РЖ "Джерело".

Детальний огляд діяльності бібліотек ВНЗ III-IV р. а. педагогічного та інженерно-педагогічного профілю прозвучав у виступі **Т. Е. Кучері** – н. с. ДНПБ України ім. В.О. Сухомлинського, яка проаналізувала основні напрями роботи цих книгозбірень, зробивши акцент на проблемних питаннях, притаманних більшості бібліотек: старіння бібліотечних фондів, відсутність коштів на повноцінне комплектування, збереження рідкісних і цінних видань, повільне впровадження інформаційно-комп'ютерних технологій, забезпечення кадрами, відсутність системи підвищення кваліфікації бібліотечних фахівців, слабка матеріально-технічна база. Проте, не зважаючи на труднощі і зазначені проблеми, бібліотеки педагогічних університетів проводять значну інформаційну роботу: створюють електронні бази даних, готують і видають бібліографічні покажчики праць професорсько-викладацького складу університету та з актуальних питань психолого-педагогічної науки, організують книжкові виставки, проводять дні фахівця, дні інформації, бібліографічні огляди тощо. З метою покращення бібліотечно-інформаційної роботи бібліотеки педагогічних університетів, на думку доповідача, повинні більш активно включитися у процес створення галузевого сегменту вторинних бібліографічних, реферативних й оглядово-аналітичних документів, розпочатих ДНПБ України ім. В.О. Сухомлинського.

Цікаві здобутки бібліотек педагогічних університетів у системі науково-інформаційного забезпечення навчально-виховного процесу висвітлювалася у виступах **О. Б. Конончука** – директора бібліотеки Тернопільського національного педагогічного університету ім. Володимира Гнатюка ("Науково-дослідна робота бібліотеки університету"), **В. С. Білоус** – директор бібліотеки Вінницького державного університету імені Михайла Коцюбинського ("Традиційні та інноваційні форми роботи Вінницького державного університету імені Михайла Коцюбинського"), **Т. П. Ткаченко** – директор наукової бібліотеки Донецького національного університету економіки і торгівлі імені Михайла Тугана-Барановського ("Формування інформаційної культури користувачів бібліотеки Донецького національного університету економіки і торгівлі імені Михайла Тугана-Барановського") та ін.

Деякі особливості науково-інформаційного супроводу педагогічної науки, освіти і практики ДНПБ України ім. В.О. Сухомлинського були презентовані у виступах фахівців Бібліотеки: **О. К. Тишковець** – зав. відділу ДНПБ України ім. В.О. Сухомлинського ("Науково-методичні засади формування універсальної СКС з періодичних видань і АПП до неї в ДНПБ України ім. В.О. Сухомлинського"), **Л. І. Самчук** – н. с. ДНПБ України ім. В.О. Сухомлинського ("Інформаційне забезпечення наукових досліджень установ АПН України в ДНПБ України ім. В.О. Сухомлинського"), **В. П. Здановської** – н. с. ДНПБ України ім. В.О. Сухомлинського ("Бібліотеки установ АПН України: сучасний стан і перспективи розвитку"), **В. В. Вербової** – н. с. ДНПБ України ім. В.О. Сухомлинського ("Система вибіркового розповсюдження інформації: теоретичні підходи та досвід впровадження ДНПБ України ім. В.О. Сухомлинського"), **Л. І.**

Ніколюк – н. с. ДНПБ України ім. В.О. Сухомлинського (“Календар знаменних і пам’ятних дат у галузі освіти і педагогічної науки: культурно-освітній аспект”).

Окремий блок питань на секції був присвячений практичним аспектам використання інформаційно-комп’ютерних технологій у роботі наукових освітянських бібліотек, про що йшла мова у виступах **Д. В. Соловяненка** – м. н. с. Центру бібліотечно-інформаційних технологій Національної бібліотеки України імені В.І. Вернадського (“Філософія веб-2.0: короткий огляд”), **О. С. Непляхи** – м. н. с. ДНПБ України ім. В.О. Сухомлинського (“Медіацентр Державної науково-педагогічної бібліотеки України імені В. О.Сухомлинського: стан, перспективи розвитку”), **О. В. Пекур** – зав. відділу наукової бібліотеки Національного педагогічного університету ім. М.П. Драгоманова (“Використання можливостей АІБС “ІРБІС” при підготовці бібліографічних покажчиків педагогічної тематики”), **Ж. Л. Колесник** – заст. директора наукової бібліотеки Національного педагогічного університету ім. М.П. Драгоманова (“Творення цифрових та аналогових копій документів як фактор збереження фонду наукової бібліотеки”), **С. В. Дудченка** – заст. директора Центру інформаційних технологій міжвузівського центру “Крим” (“Електронні бібліографічні покажчики для науки і освіти: кримський досвід”).

Підсумовуючи роботу секції її учасники розглянули низку рекомендацій, які було вирішено внести до загальних рекомендацій конференції.

Секція 2 “**Стратегія розвитку бібліотек загальноосвітніх та професійно-технічних навчальних закладів**” відбувалася у приміщенні Київського міського будинку вчителя, що дозволило взяти участь в її роботі більш ніж 200 бібліотекарям шкіл і професійно-технічних навчальних закладів, методистам з бібліотечних фондів м. Києва і Київської області.

Роботу розпочала керівник секції **І. І.Хемчян** – зав. відділу ДНПБ України ім. В.О. Сухомлинського, висвітливши основні напрями діяльності ДНПБ України ім. В.О. Сухомлинського як головного науково-методичного і координаційного центру мережі освітянських бібліотеки України. Вона окреслила стратегічні напрями розвитку бібліотек загальноосвітніх та професійно-технічних навчальних закладів України на сучасному етапі, найперспективнішими з яких є: удосконалення нормативно-правової бази діяльності цих книгозбірень, необхідність розробки державної програми розвитку шкільних бібліотек, яка гарантуватиме якісне формування бібліотечних фондів, покращення матеріально-технічної бази, впровадження сучасних інформаційних технологій і входження цих книгозбірень у світовий інформаційний простір, підвищення кваліфікації бібліотечних працівників. У зв’язку з цим присутнім було запропоновано ознайомитися з обласною Програмою розвитку шкільних бібліотек на 2007 – 2011 рр., розробленою Київським обласним інститутом післядипломної освіти педагогічних кадрів за особистої підтримки **В. Г. Будника** – начальника Управління освіти і науки Київської облдержадміністрації, який з розумінням ставиться до проблем шкільних бібліотек і приділяє багато уваги реформуванню їхньої діяльності.

Досвід російських колег з зазначеного вище питання презентувала **Є. М. Зуєва** – зав. відділу Державної наукової педагогічної бібліотеки імені К.Д. Ушинського Російської академії освіти. Вона зауважила, що шкільні бібліотеки Росії вирішують ті ж проблеми, що і бібліотеки України. Але завдяки увазі з боку Президента Росії, органів управління освітою, громадських

організацій вже відбуваються певні зрушення у вирішенні цих проблем. Тому ДНПБ України ім. В.О. Сухомлинського як координаційний центр мережі освітянських бібліотек повинна не залишати без уваги питання створення при МОН України структурного підрозділу, у компетенції якого була б діяльність бібліотек освітянської галузі держави.

Актуальним проблемам діяльності шкільних бібліотек були присвячені також виступи **Н. І. Дяченко** – методиста кабінету виховної роботи Кіровоградського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти (“Бібліотека ЗНЗ у сучасному інформаційному полі: стан, проблеми, перспективи”), **Л. М. Коновалюк** – зав. шкільної бібліотеки Клавдіївської ЗОШ І-ІІІ ст. Бородянського р-ну Київської області (“Використання методу проекту в організації діяльності шкільної бібліотеки і педагогічного колективу з пропаганди книги”) та **Н. П. Крупинко** – зав. шкільної бібліотеки Білогірської загальноосвітньої школи І-ІІІ ст. Черкаської області (“Інноваційна діяльність шкільних бібліотек – важливий фактор оптимізації науково-інформаційного забезпечення педагогічної науки, освіти і практики”).

На необхідності консолідації шкільних бібліотек наголосила у своєму виступі **Т. Є. Ярова** – завідувачка бібліотеки ЗОШ №1 м. Славутич. Вона розповіла, що завдяки об’єднанню шкільних бібліотек м. Славутича в асоціацію стало можливим презентувати на сайті Міжнародної асоціації шкільних бібліотек українські шкільні бібліотеки світовій спільноті. Крім того асоціація шкільних бібліотек м. Славутича привертає увагу до їхніх проблем і вітчизняної громадськості, широко відзначивши, наприклад, цього року Міжнародний день шкільних бібліотек. Доповідач висловила сподівання, що у подальшому ініціативу бібліотекарів м. Славутича підтримують й інші шкільні бібліотеки України.

Особливе зацікавлення учасників секції викликали виступи, в яких було приділено увагу використанню сучасних інформаційно-комунікаційних технологій у роботі шкільних бібліотек, які забезпечують принципово новий рівень отримання та розповсюдження інформації, зокрема, **Т. А. Рябішук** – методиста з інформатизації шкільних бібліотек Черкаського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти (“Комплексна автоматизація шкільних бібліотек та інформаційно-ресурсна підтримка їх з Інтернет”), **І. Г. Лобановської** – зав. відділу ДНПБ України ім. В.О.Сухомлинського (“Упровадження інформаційно-комунікаційних технологій у практику роботи шкільних бібліотек”), **О. П. Кислової** – заст. директора фірми “Матрікс-прес” (“АІБС “MARK-SQL” – версія для шкільних бібліотек), **Н. В. Атахаджаєвої** – методиста з бібліотечних фондів Полтавського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти (“Автоматизований облік підручників у шкільній бібліотеці”).

В умовах розвитку інформаційного середовища особливого значення набуває формування інформаційної культури користувачів освітянських бібліотек. Обґрунтування важливості цього процесу знайшло своє відображення у виступ **А. І. Рубан** – н. с. ДНПБ України ім. В.О.Сухомлинського, яка наголосила на доцільності впровадження в навчальні плани освітніх закладів усіх типів обов’язкової спеціальної навчальної дисципліни “Основи інформаційної культури”.

На необхідності реформування системи підвищення кваліфікації шкільних бібліотекарів наголосила **Л. В. Зініченко** – методист Київського обласного інституту післядипломної

педагогічної освіти педагогічних кадрів. На її думку, в умовах трансформації шкільних бібліотек у бібліотечно-інформаційні центри потребують особливої уваги питання професійного зростання бібліотекарів, науково-методичний супровід їхньої діяльності. Введення до навчальних програм курсу “Впровадження та використання комп’ютерних технологій в шкільних бібліотеках”. Широкі можливості для розвитку системи підвищення кваліфікації бібліотечних фахівців Київської області та науково-інформаційної підтримки навчально-виховного процесу надає співпраця з Державною науково-педагогічною бібліотекою України ім. В.О. Сухомлинського.

Підтвердженням тому була інформація **Г. М. Яценко** – м. н. с. ДНПБ України про діяльність обмінно-резервного фонду бібліотеки щодо безкоштовної передачі літератури до фондів шкільних бібліотек.

У рамках науково-практичної конференції відбулося чергове засідання Науково-методичної ради з питань удосконалення діяльності мережі освітянських бібліотек, створеної при ДНПБ України ім. В.О.Сухомлинського. Членами Ради є методисти з бібліотечних фондів обласних управлінь освіти і науки, обласних інститутів післядипломної педагогічної освіти, директори Львівської та Миколаївської науково-педагогічних бібліотек, бібліотек ВНЗ III-IV р. а. педагогічного та інженерно-педагогічного профілю, завідувачі бібліотеками обласних інститутів післядипломної педагогічної освіти, науковці ДНПБ України ім. В.О. Сухомлинського.

Члени Ради обговорили документи, розроблені Міністерством культури і туризму України про атестацію працівників закладів культури, облік документів, що надходять до бібліотек. Занепокоєння фахівців освітянської галузі викликає неможливість впровадження цих документів у практику роботи у зв’язку з неузгодженістю дій вищезазначеного міністерства з МОН України щодо розробки, затвердження й впровадження цих документів. З огляду це члени Ради доручили ДНПБ України ім. В.О. Сухомлинського розібратися у даному питанні.

Крім того члени ради запропонували створити робочі групи з членів Науково-методичної ради для вирішення нагальних питань, таких як: розробка єдиних підходів до впровадження АІБС в роботу освітянських бібліотек, оновлення нормативно-інструктивних документів, створення Асоціації шкільних бібліотек України.

Підсумком всеукраїнської науково-практичної конференції стали рекомендації, розроблені науковцями ДНПБ України ім. В.О. Сухомлинського, в яких враховані пропозиції учасників конференції щодо подальшого розвитку системи інформаційного забезпечення освітянської галузі України.

Зокрема **рекомендовано:**

у галузі впровадження новітніх інформаційно-комп’ютерних технологій та Інтернет в роботу освітянських бібліотек України різних типів і видів:

- активізувати формування в освітянських бібліотеках електронних ресурсів з психолого-педагогічних питань та їхню інтеграцію у загальнодержавне екстранет-середовище бібліотек, наукових та освітніх установ України;
- лобювати в МОН України питання придбання права доступу до зарубіжного повнотекстового наукового ресурсу з психолого-педагогічних питань та використання його у бібліотеках освітянської мережі за IP-адресами;

- розробити наукові та науково-методичні засади створення на базі ДНПБ України ім. В.О. Сухомлинського корпоративного електронного каталогу та корпоративних повнотекстових баз даних з актуальних питань розвитку педагогічної науки, освіти і практики;
 - продовжувати формування на базі ДНПБ України ім. В.О. Сухомлинського та провідних бібліотек галузі предметно-орієнтованих повнотекстових баз даних з психолого-педагогічних питань;
 - розробка єдиних підходів до впровадження АІБС в роботу освітянських бібліотек;
 - сприяти створенню на веб-сайтах установ АПН України, ВНЗ III-IV р.а. педагогічного та інженерно-педагогічного профілю, обласних (міських) ІППО, ПТНЗ та ЗНЗ веб-сторінок, присвячених діяльності бібліотек та їхнім інформаційним ресурсам;
 - активізувати роботу бібліотек ВНЗ III-IV р. а. педагогічного та інженерно-педагогічного профілю з створення електронних каталогів та надання доступу до них у мережі Інтернет;
 - організувати робочу групу з впровадження АІБС в роботу різних типів освітянських бібліотек;
- у галузі створення вторинно-документальних інформаційних ресурсів бібліотек освітянської мережі України:**

- розвивати національний галузевий сегмент педагогічної бібліографії (активізувати роботу наукових бібліотек галузі щодо удосконалення системи науково-допоміжних, професійно-виробничих і рекомендаційних бібліографічних посібників для забезпечення розвитку педагогічної науки, освіти і практики);
- продовжувати формування галузевого сегменту реферативної інформації спільними зусиллями ДНПБ України ім. В.О. Сухомлинського та провідних наукових бібліотек освітянської галузі: ЛОНПБ, МНПБ, наукових бібліотек ВНЗ III-IV р. а. педагогічного та інженерно-педагогічного профілю шляхом розподіленого опрацювання основних галузевих фахових часописів та підготовки рефератів з метою їхнього відображення в загально-реферативній базі дані „Україніка наукова”, її паперовому варіанті УРЖ „Джерело” та у галузевій реферативній базі даних на Веб-порталі ДНПБ України ім. В.О. Сухомлинського;
- активізувати участь освітянських бібліотек у підготовці “Зведеного плану науково-інформаційної й видавничої діяльності освітянських бібліотек України та основних заходів бібліотек, спрямованих на підвищення професійної майстерності бібліотечних працівників освітянської галузі України” й акумулювати підготовленні освітянськими бібліотеками видання на базі ДНПБ України ім. В.О. Сухомлинського;
- сприяти системі взаємообміну серед бібліотек освітянської мережі виданнями (у традиційній та електронній формах), які вони готують.

у галузі науково-методичного забезпечення бібліотек освітянської мережі України:

- ініціювати створення Асоціації шкільних бібліотек України;
- провести всеукраїнську акцію з відзначення Міжнародного дня шкільних бібліотек;
- рекомендувати управлінням освіти і науки обласних державних адміністрацій розробити програми розвитку шкільних бібліотек області на 2009 – 2013 рр.;
- ініціювати перегляд штатного розкладу бібліотеки загальноосвітнього навчального закладу, зокрема: у сільських ЗНЗ ввести повну ставку бібліотекаря, у міських ЗНЗ – ставки завідувача

бібліотеки і бібліографа, у ЗНЗ нового типу – ставки завідувача бібліотеки, бібліографа й інженера;

- удосконалити навчальні програми перепідготовки та підвищення кваліфікації фахівців освітянських бібліотек у обласних (міських) інститутах післядипломної педагогічної освіти;
- організувати і провести стажування працівників бібліотек ВНЗ III-IV р. а. педагогічного та інженерно-педагогічного профілю й обласних (міських) ППО на базі ДНПБ України ім. В.О. Сухомлинського.